

№ 18., 1924/25.

4.—

29. XII. 1924

COMEDIA



Marija Vera, dramska prvakinja Narodnog Gledališta u Ljubljani i prij. član beogradskog Narodnog Pozorišta, u ulozi Judite.

Марија Вера, драмска првакиња Народног Гледалишта у Љубљани и пређачан београдског Народног Позоришта, у улози Јудите.

Comoedia

излази сваког понедељоника. Главни уредник Никола Трајковић. Представник „Илустрације“ у редакцији Никола Б. Јовановић. Владислав Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

Музичка хроника

Концерт гудалачког квартета Амар-Хиндемит

Тај одлични, јединствени гудачки квартет, чије је главно обележје и главна заслуга срчано и деликатно гађање нове и нојновије музике, чули смо први пут 21. децембра о. г. у Нар. Позоришту, са великим задовољством и искреним дивљењем. Четири музичара који утивају највеће поштовање својом непогрешним техничком виртуозношћу, али који одушевљавају и, просто, освајају отменошћу, дубином и усрдношћу свога уметничког схватања и драгоценом, особеном душевношћу своје интерпретације. Свирају прецизно и најсагласније, као да један човек свира на једном инструменту; то је лепо и импозантно, али, најзад, ишак, само ствар рутине или, рецимо (пошто се ради о Немцима) дисциплине; али у њиховом свирању као чи да се испољава једно једино осећање, једна јединица воља, једна јединица душа; то је већ нешто много лепше и много више.

Прва тачка концерта био је Моцартов квартет у А дур-у у чиме су уметници хтели — и успели — да докажу да су им јасне и сунчане висине класичне музике исто тако приступачне као и узбудљиве дубине и вртлози модерне свирке. Извели су Моцартов квартет са једном непомутљивом ведрином и лаком грацијом као да нису имали ни слутње о свему оном што је дошло после Моцарта. Свакако је следећа тачка, Равелов квартет у F диг-у дејствовала са изненадношћу најјачег контраста, обелодањујући нам, напрасно, вибрантну модерну осећајност свирача која је тек у жарким и духовитим сонорностима францускога мајстора напила своју праву храну и — своја крила.

Трећи комад био је једна потпуна новост: Квартет Опус 32. од г. Паула Хиндемита (свирача виоле) који се овом својом композицијем оверио као један музичар од дубоког и изванредно свежег и оригиналног надахнућа. Једна чудесно бојадисана и ритмизирана полифонија — час плаха и бучна, час сетна и сањајачка (сонамбилиска!) — у којој се примамљиво испољава једна страсна и преутанчана модерна душевност. Нарочито је други део („Врло лагано“), са својим дивним опојним лиризмом учинио најачи утисак на целу публику. Уопште је тај Т. Хиндемитов квартет био и најбоље одсвиран и најбоље примљен.

На крају смо добили да чујемо још и један куриозитет: један „квартет у четврттонском систему“ од А. Хабе који је звучио доста

чудљо и кога је публика само из учтивости према свиначима примила са мало ироничним чуђењем и осмејком.

Али се, најзад, и после те музичке шале заорио, поновљено, онај исти озбогљни и искрени аплауз којим је публика (наша најбоља, најозбиљнија музикална публика) кроз цео матне славила квартет Амар-Хиндемит.

Тодор Манојловић.

Мале вести

Нушићево вече у београдском „Станковићу“

Музичко Друштво »Станковић« приређује 3. јануара 1925 године, у својој сали музичко вече у почаст свога председника г. Нушића. Г. Нушић ће те вечери, одржати једну конференцију која ће бити као усмени наставак његове »Аутобиографије«. Дворана ће бити декорисана његовим карикатурама.

Гостовање Новосадског Народног Позоришта у Београду

Драма Новосадског Народног Позоришта гостовала је у среду 24. о. м. у Манежу, са комадима »Соба бр. 6« од А. Чехова и »Смешне Прециозе« од Молијера.

Оба комада су била у режији г. Верешчагина. Главне улоге су изводили гг. Спасић, Димић, Верешчагин, Величковић и Лазаревић и гђе Кранчевићка, Кучера и Јовановић.

Декор за „Смрти Мајке Југовића“

У прошлом броју „Comcedie“ под скицама декора за репризу Војновићеве »Смрти Мајке Југовића« стављено је погрешно да су оне од г. Жедринског, позоришног сликарa.

Скице декора су од г. Загородњука, а скице костима од г. Жедринског, позоришног сценографа.

Чехословачка

Прослава четрдесетогодишњице

Народног Дивадла у Брну

Недавно је прославило четрдесет година од свога постанка Народно Позориште у Брну (Чехо-Словачка). Овој значајној прослави присуствовао је из Београда као делегат београдског Народног Позоришта и Удружења Глумаца г. Властимир Богић, члан Београдског Народног Позоришта.

Народно позориште у Брну има сличну историју са нашим позориштем у Београду: четири деценије културног и националног рада, ометано од немачких власти и у рђавим материјалним приликама.



Galovićeva „Mati“, koju su izveli učenici
Zagrebačke Glumačke Škole. || Галовићева „Мати“, коју су извели ученици
Загребачке Глумачке Школе.

— Atelier „Tonka“, Zagreb. —



Galovićeva „Mati“, koju su izveli učenici
Zagrebačke Glumačke Škole. || Галовићева „Мати“, коју су извели ученици
Загребачке Глумачке Школе.

— Atelier „Tonka“, Zagreb. —

Прослава је трајала три дана. Првог дана у позоришту свечана представа драме, на којој је говорио са позорнице г. Богић, после чега је предао један огроман венац са тракама и написом: Народно Позориште у Београду — Братском Позоришту у Брну. Говор г. Богића био је поздрављен френетично. Сутра дан, пре подне, била је Свечана Академија у позоришту. Присуствовали су делегати из целе Чехословачке, из иностранства само наш делегат, г. Богић је говорио на академији о утицају чешке уметности на нас, и одао је хвалу Чесима. Сутра дан је прославила Опера. Певана је »Либуша« од Сметане. Карактер целе свечаности био је искључиво националан, и она је била као триумф победе у борби противу Немаца.

Нарочито је поздрављен од свију осталих делегата, наш делегат г. Богић, јер је он био једини делегат из словенских земаља. Остало позоришта послала су само поздраве.

x.

Гостовања

Гостовање загребачког балета у Сарајеву

Ускоро ће у сарајевском Народном Позоришту гостовати познати балет загребачког Народног Позоришта, на челу са г-ђом Фроман, истакнутом нашем балетском уметницом.

Гостовање новосадског Народног Позоришта у Београду

24. овог месеца гостовала је у београдском Манежу Драмска трупа Новосадског Народног Позоришта, са занимљивим комадима „Соба бр. 6“ од А. Чехова и „Смеши прецизозе“ од Молиера, обе у режији г. Верешчагина. У првом комаду истакли су се нарочито г. г. Спасић, Верешчагин, Хаџи Динић, Живановић и Н. Јовановић. У другом, поред г-ђе Кучере и г. Лазаревића истакао се особено г. Д. Величковић који је један несумњиви таленат, а и остали су сви били у складу.

Ускоро ће новосадска драма опет гостовати у београдском Манежу. Тако на другом гостовању даје „Грађанина као племића“ од Молиера и на трећем гостовању модерну драму „Лето“ од Шрамека.

Новосадско Народно Позориште

Две премијере

Обих дана са успехом изведена је у Новосадском Народном Позоришту комад Пјера Лујса и Пјера Фрондеа *Жена и њена играчка* у режији г-ђе А. Лескове.

Улогу Конче Перес играла је г-ђа Лескова. Благодарећи рутини г-ђа Лескова је успела да ову иницијиранију младу Севиљанку да са темпераментом. Улогу Дон Матеа Диаса играла је г. Веснић. Остале

улоге биле су у рукама г. г. Величковића, Љ. Стојчевића, С. Јовановића и г. г-ђе К. Цветковића, Крајчевића и Кучере.

Са пристојним моралним и материјалним успехом давана је и премијера оперете *Мадам Помпадур*. Насловну улогу играла је са великим успехом г-ђа Штефа Полић као гост. Секундирао јој је с доста успеха г. Клеменчић у улози Калико, и г. Писек у улози Ренеа. С њима су се истакли г-ђа Оливјери — Илић и г. г. Васић, Величковић и Оцић.

У новој режији спремају се Флорентински Шешир, Грађанин као племић, Лаж и Лето.

Сарајевско Народно Позориште

»Врачара«

Стара, и некада тако популарна на београдској и новосадској позорници оперета „Врачара“ са музиком од Јенка, дата је у току прошле недеље у сарајевском позоришту.

Ова Оперета са чаролијама, ћаволима и анђелима, шиганима и врачарама — била је некада а и сада душевна храна суботној и недељној публици сваког позоришта, па и сарајевској.

Истакли су се сви глумци, јер овакви комади „сами се од себе играју“. Г-ђе Кешељевићка и Хрвојић били су награђени заслужним аплаузом. Од господе истакао се г. Цветковић као врло симпатичан „чика“. Сценарија и режија добри.

Јујисна Србија

Битольско Позориште

На крајњем нашем Југу, удаљен од свих културних центара наше Отаџбине, град Битољ, ради и на позоришној уметности. Заузимањем Одбора Грађанског Позоришта, основано је овде пре неколико месеци стално Градско Позориште. А да оно напредује, то доказују и сами комади, који се овде са успехом дају.

Пре десетак дана дате су две премијере, које заслужују највећу похвалу. То су: »Кармен« и »Париска Сиротиња«. Пре свега треба рећи, да се »Кармен« давала као драма с певањем. (По Бизовој опери, написао Карл Фридрих Витмен). Кармен је играла г-ђа Харитоновић, а Ескамила г. Матић. (Само су они певали!) Г-ђи Харитоновић није довољно одговарала улога, јер она није за оваке креације. А на супрот; г. Матић је био врло добар. Његов глас има у себи нечег привлачног, лепог. Дон Жозеа је играо г. Хет на један доста добар начин. Сцен, када убија Кармен — пред циркусном ареном — извршио је добро. Режију је водио г. Дипуловић, редитељ Битољског Позоришта.



Branislav Nušić, naš proslavljeni komedijograf, vratio se sa putovanja po Kraljevini, u kome je prošao sva ona mesta koja su proslavila njegov jubilej četrdesetogodišnjice. Snimljen je pred beogradskim pozorištem, dok izjavljuje novinariма da se ponova povlači u mir, da piše novu komediju „Gospodja Ministarka“

— Снимак В. Гојевца, Београд. —

Бранислав Нушић, наш прослављени комедиограф, вратио се са путовања по Краљевини, у коме је обишао сва она места која су прославила његов јубилеј четрдесетогодишњице. Снимљен је пред београдским позориштем, док изјављује новинарима да се понова повлачи у мир, да пише нову комедију „Госпођа Министарка“.



Ana Vrbanović, prvakinja београдске Драме, која игра улогу Мајке у Војновићевом пјеванју „Смрт Мајке Југовића“.

Ана Врбанић, првакиња београдске Драме, која игра улогу Мајке у Војновићевом певању „Смрт Мајке Југовића“.

Друга премиера — као што смо рекли — била је »Париска Сиротиња«. И она је изведена добро, с обзиром на поделу улога, режију и игру глумаца. Главни интерпретатори играли су дosta добро. Вилбрауна је играо г. Живановић. У осталим улогама гг. Матић, Вукомановић, Аћимовић, Кандић, били су у штимунгу. И овај је комад дат у режији г. Динуловића.

Као што се види Битољско Позориште ради енергично, а свој максимум даће у новој згради, која ће ускоро бити готова.

Промена управника. Досадашњег управника Бит. Позоришта, г. Анђеловића — који је дао оставку — заменио је г. М. Петровић, управитељ Државне Трговачке Школе.

J-ић.

Дилешанши

Ђачка Дилетантска Група у Велесу

Пре три четири недеље основана је у Велесу од гимназиста дилетантска позоришна трупа, под иницијативом професора гг. Дошена и Ђорђевића.

После одласка Лазићеве позоришне трупе у Битољ, Велес је остао без позоришта, и ова група младих људи у многоме ће попунити ову празнину и оживети учмао дух велешке омладине.

За организовање ове трупе треба нарочито захвалити г. г. Дошену и Ђорђевићу, професорима гимназије, што су у више махова истицали и наглашавали потребу једне такве дружине, која би радила на интелектуалном и уметничком развију Велеса.

Изабран је позоришни одбор у који су ушли ови ученици: Бане Андрејевић, Андо Трајковић, Богданка Кушевић, Шоптровић и Тодор Крајничанац.

Прва представа биће ових дана. Даће се »Покондирена Тиква« од Стерије.

Б.

Почетци руског позоришта

Данас када се цео свет диви руском позоришном генију, благодарећи нарочито успеху Художественог Театра, није без интереса бацити један поглед у прошлост, у прве дане руског позоришта.

Нетачно је мишљење да средњевековна Русија није знала за позоришну уметност. Имала је и она ту врсту уметности на својим вишарима и трговима, а и у црквеним портама. Дакле, знала је за фарсе и мисшерије, као Француска и Немачка, на пример.

Али и ако су ови почетци руског позоришта били без сумње пренети из Европе, ипак они су врло рано добили чисто своје локално обележје: укус, веровања и остало, утицали су већ на оне најраније комаде који су играни.

Први глумци мисшерија, нису били други до разни калуђери и харије који су враћајући се са Христова Гроба, у црквеним пор-

тама пред народом, причали и препричавали оно што су видели или чули.

Временом уверивши се да их народ жељно слуша и добро помаже, они се удружише по двоје, троје и више њих и тако посташе прве позоришне трупе, које и ако су играле само религиозне сцене и дијалоге, ипак су имале све карактере једне врло примитивне позоришне трупе. Они су имали чак и нарочите костиме у којима су играли. Тако и данас су још сачуване разне мантије по којима су извезени крстови свију величина, или пришивене морске школјке разних облика и разне друге амалије са пута на Исусов гроб. Затим зна се за њихове „патаџе“ од гвожђа у облику пастирских штапова.

Зна се поуздано да је већ у десетом веку, у ондашњој републици Великог Новгорода, и на југу, у Кијеву, колевци руског хришћанства, постојао обичај да се о извесним празницима као на пример о Божићу, Ускрсу и т. д. дају народу представе, у којима су се представљале сцене из живота светаца, са личностима из митологије, скандинавске на северу, и словенске на југу.

Млади људи играјући све чешће, и поправљајући и допуњујући стално своје монологе и сцене које су имали играти, временом стварише читаву усмену руску драмску књижевност, потпуно оригиналну, према месним и локалним обичајима, веровањима, празноверицама и потребама. Тако посташе чувени типови сачувани до скорих времена у широким масама: Кум-Буфон, Кума, Цар Крваво Сунце, Воденичар вештац, Баба-Јага, врста вештице са ногама од скелета, која станују у дну шуме, у кућици која има пачије ноге, и која летећи весла једном метлом, тако да у исто време брише траг куда је прошла. Затим, тип Домовој, зли домаћи дух, Леши, зли дух шуме, Воденој, зли дух воде, и т. д.

Али само два века доцније од епохе у којој се овако играло, у Русији култура почиње да нагло напредује, под утицајем западне Европе. Тада, преко Пољске, Литваније, али нарочито преко Украјине, преко многих католичких манастира, култура Запада почиње да се увлачи.

Тада у чувеној еклезијастичкој академији, основној 1589 године, образују ученици прво народно позориште. И ови студенти одлазе у народ, и на јавним трговима рецитују „прологе, басне, наравоученија“, којима додавају да би их народ боље разумео представу „Вартеп“. То је иста она верска игра која је и у нас позната под истим именом, само што је руски „Вартеп“ имао још неке личности које у нас не постоје.

У централним провинцијама Русије, око Москве, никаква врста спектакла није било до почетка седамнаестог века, али постојале су неке нарочите црквене службе, са симболизом и акцијом врло драмском, и чији је циљ био да утиче на очи и фантазију некултурне масе,

Немац Флечер, који је путовао кроз Русију и бавио се у Москви од 1588 до 1590 године, пише у својим мемоарима да је присуствовао тако једној верској представи на којој је био и сам

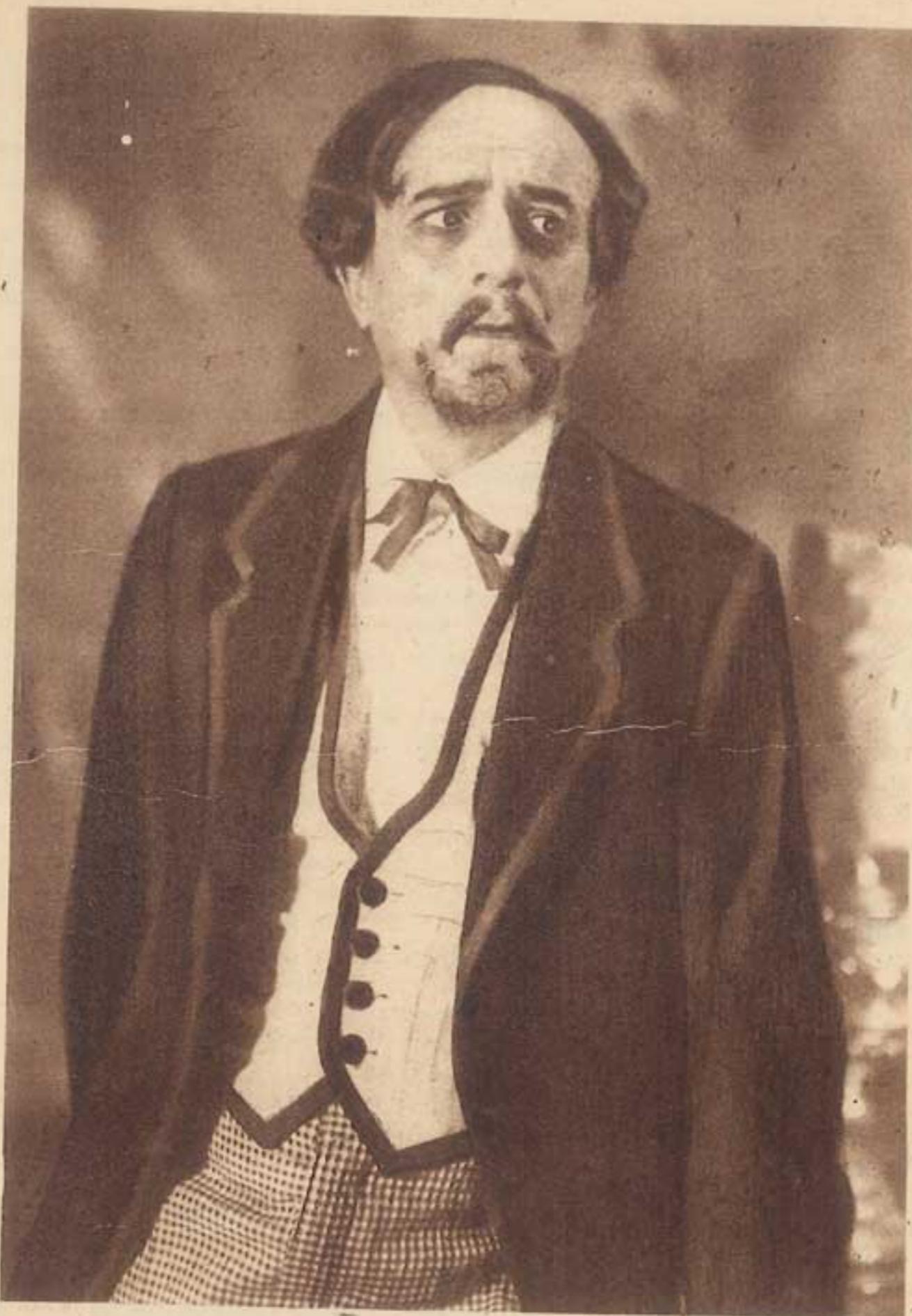


Premijera Čehovljevog „Ivanova“ na beogradskoj pozornici: 1. Dobrica Milutinović i R. Plaović u ulogama Nikolaja Aleksijevića Ivanova i lekara Ljvova; — 2. Mara Taborska kao Ana Petrovna, rođ. Sara Abramson, i B. Nikolić kao graf Šabeljski, ujak Ivanova.

Foto „Venus“, Beograd (Kralja Milana ul.).

Премијера Чеховљевог „Иванова“ на београдској позорници: 1. Добрица Милутиновић и Р. Плаовић у улогама Николаја Алексијевића Иванова и лекара Љвова; — 2. Мара Таборска као Ана Петровна, рођ. Сара Абрамсон, и Б. Николић као граф Шабељски, ујак Иванова.

Шабељски, ујак Иванова.



Dobrica Milutinović kao Nikolaj Aleksijević Ivanov u istoimenom Čehovljevom komadu.

— Атеље Венус, Београд. —

Добрица Милутиновић као Николај Алексијевић Иванов у истоименом Чеховљевом комаду.

руски цар, и између осталог прича да је видео „једног анђела како лети до крова и затим се спушта на земљу, и то у сред ватре и пламена, произведене помоћу барута“.

И неки други путници тога времена, који су оставили своје мемоаре, говоре да су видели у Москви разне „ђаволске представе“.

Али прво право позориште створено је настојањем једног од најинтелигентнијих и најписменијих људи свога времена, бојара Артамана Матвејева и његовог заштитника, таста цара Алексија, бојара Елија Милославског.

Матвејев је основао у Москви први неку врсту конзерваториума, на коме је глумац Јоган, кога је Матвејев дозео нарочито из Немачке, учио дваестак московских младића како ће играти комедију.

Дошаоши у Москву у јесен 1673. године, Јоган је први у Русији добио дозволу да разнонођује концертима цара и његове званице. Први концерт био је 21. октобра 1673. године, у вече, за време вечере. Оркестар који је направио нечувен успех код свију, имао је само једну хармонику, неколико труба и два цимбала. Охрабрен овим успехом, Јоган замоли за дозволу да игра пред царем једну комедију. Али млади цар Алексије Михајлович, и ако врло јако заинтересован овом понудом јер никада дотле није гледао комедију, дуго се решавао да је одобри, бојећи се протеста од црквених кругова. Тек по одобрењу митрополита, цар пристане и 2. новембра 1673. била су дата два комада „Асијерис и Естира“ и „Како је Јудита одсекла главу Холоферну“.

Цару се толико допала ова прва представа да је неколико дана доцније морала бити поновљена. Овога пута присуствовала је и царица, породица царева и дворске dame, јер су на првој представи били присутни само људи.

Од овога времена позориште је на рускоме двору почело напредовати нагло.

Две године доцније, 1675, појави се у Москви и први балет, звани „Орфеј“, који је већ имао масу сценских трикова и смишао за режију.

У то време обично се за једну представу давала једна трагедија и балет за време одмора. А бивало је да често и извесни жонглери и „вештаци“ занимају цара за време међучинова. Представе су трајале необично дуго. Тако зна се да је једна представа, од 21. фебруара 1675. године, почела у пет часова увече а трајала до три сата изјутра.

Један од првих писаца комада био је владика Симеон Полоцки, учитељ најстаријег царевог сина. Овај је писао комаде моралне и историјске садржине ради поуке царевих синова. Његов комад „Алексије, божји човек“ мистерија имитована по неком пољском комаду, била је прва која је играла на руском језику и од глумца — ђака са Јогановог конзерваториума. Од овог времена позориште се развијало, лагано и сигурно, али искључиво за двор и оне који су имали право да у њега долазе.

Морало се чекати око петнаест година док није Петар Велики дошао на престо 1689. године, који је први учинио да „позориште изађе из унутрашњости двора на јавни трг града“. Већ тада Петар Велики осећао је да позориште није само обична забава, луксуз богатих, већ национална потреба.

И 1701. године, бавећи се у Воронежу где се градио први риски ратни брод, млади цар се упозна са Мађарем по пореклу, Јоном Сплавским, морнарским капетаном и бившим глумцем, и њега пошаље у иностранство да му регрутује „прву групу комедијаша“.

Овај Сплавски пронађе у Данцингу неког Кунста, директора једне путујуће трупе, и ангажује га за две године. Када су дошли у Москву покаже се да нема погодне зграде. Цар онда потпише указ „да се одмах сагради зграда за позоришне представе у Кремљу, са леве стране од вратница цркве Св. Николе“. Али надлежни чиновници, неки начелници „старога кова“ нису хтели да се позориште ту диге, већ јаве цару да је то место претпрано остацима старог добра. Онда цар одреди друго место, али и овде не би подигнуто из истих разлога.

Ипак 1702. године прво јавно позориште у Русији би готово, истина од дрвета, али довољне величине. Јило је у дужину 45 метара, двадесет ширине и петнаест висине. Могло је у њега стати хиљаду гледалаца.

25. децембра 1702. на Божић, би отворено ово позориште. Присуствовао је свечаности и сам цар.

Први комад био је „Александар и Даријус“ од Кунста. Друга представа била је Молијеров „Уображени болесник“. Тако је почет и модерни репертоар онога времена.

Осамнаести век много је учинио да се у Русији позна Европа. Поред науке и осталих уметности, које су врло брзо у Русији нашле плодно земљиште за своје ревијање и глумачка уметност је за два века дошла до савршенства Художественика и драмска књижевност до Чехова.

Рубрика за несрећне

Интересантна историја једног писца

Ту скоро је у Чикагу умро у својој 58 години живота амерички драмски писац Франк Бакон.

Тај Бакон био је један дугогодишњи несрећни и непознати глумац малих америчких путујућих позоришта. У несташци другог посла, није само једном прелазио у циркусе, где је играо обичног кловна, а често је напуштао потпуно „уметност“ и примао се обичног радничког посла на плантажама. И тако је животарио читавих тридесет година. Али нешто раније од 1918. године, њему паде на памет да напише једну комедију, и он то учини.

И оно, у што ваљда ни он није веровао догодило се. Његова комедија, послата анонимно једном приватном позоришту у



Izvođači Beethovenove „Missae Solemnis“: Hrvatsko pjevačko udruženje „Lisinski“ i Zagrebačka Filharmonija. Soliste (sjede, s lijeva na desno): gđa Gjungjenac (sopran), gđa Pospisil (alt), g. Baranović (dirigent), g. Rijavec (tenor) i g. Lesić (bas).

Изводиоци Бетовеново „Missae Solemnis“: Хрватско певачко удружење „Лисински“ и Загребачка Филхармонија. Солисте (саде, с лева на десно): гђа Ђунђенац (сопран), гђа Поспишил (алт), г. Барановић (диригент), г. Ријавец (тенор) и г. Лесић (бас).

— Atelier „Tiv“ , Zagreb. —

Њујорку, би примљени и стављена на сцену у јесен 1918 године. Пошто се он одмах представио управи позоришта, би њему дата главна улога у комедији.

И сада долази најлепше. Тај комад је учинио толики успех у Њујорку, да су је морали давати сваки дан по два пута, поподне и увече, и увек пред »пуном кућом«.

Што се тиче прихода могу се замислiti, када кажемо цифру да је само Бакон на име тантријеме за свој комад и за своју игру примио до краја 1923 године око 3 милиона и 200 хиљада долара, што чини по днешњем курсу око две стотине милиона динара. Тако је сироти и дуго непознати Бакон нашао своју срећу, и ако нешто допкан у 58 години живота.

Али где је срећа, ту је и несрећа!

Његов заморни посао који је водио читавих шест година непрестано, без дана одмора, толико га је исцрпео да је пре два месеца сироти (или богати, како хоћете!) Бакон — умро!

Али имао је ту сатисфакцију, да је умро као најбогатији амерички глумац.

Анегдоте

Која је глумица прва лешела...

Мало се зна данас да је покојна Сара Бернар била прва глумица која је летела.

Било је то за време светске изложбе у Паризу 1878 године. Са њоме је летео и аeronaut Жирап и принц Луј-Наполеон. Путовање се извело без икаквог аксидана, али чим је сишла би кажњена од управе Француске Комедије, чија је била члан, са хиљаду франака, што је као чланица тога позоришта смела да лети без дозволе управника, јер је истога вечера имала да игра неку главну улогу, а да јој се догодило ма штогод представа би морала бити одложена.

Због тога је Сара Бернар дала оставку на своје чланство у Комедији, да се у њу врати тек неких петнаест година после.

Цена једног уметничког дела

За време чувене премијере „Ернания“ од Виктора Ига, која је начинила толику буку у књижевним круговима тога времена, ондашњи познати париски књижар Мане, на крају четвртог чина потражи на позорници Виктора Ига да са њиме говори. Када га је нашао, обое изашу напоље, под аркаде позоришта, и ту издавач понуди писцу 6000 франака да може издати ово дело.

Виктор Иго, који тога тренутка није имао више од 50 франака у цепу, пристане, и њему би одмах, док се у позоришту играо пети чин, исплаћена понуђена сума у једној оближњој кафани.

Славне љубави

Како је велики Корнеј почeo да пише

Недавно је изашла из штампе једна књига која говори о првим покушајима великог француског писца трагедија Пјера Корнеја. У њој се живо износи како је овај доцније класични писац француски почeo да пише своје величанствене трагедије.

Пјер Корнеј живeo је у своме месту рођења, Руаву, старој вароши на Сени, и ретко је долазио у Париз. Ту је он у младости био адвокатски писар, а доцније адвокат, док га Мазарен није увео у Академију, као једног од првих њених чланова, јер је она баш у то време била основана.

Можда Корнеј никада не би ни почeo да пиše да некако око 1629 године не прођe и задржи се у Руану једна путујућа позоришна трупа, коју је предводио познати ондашњи глумац Мандорн. Корнеј је гледао редовно представе овога позориште. И како нам сада податци говоре, он није посебишао то позориште због самих представа, већ због једне младе и лепе глумице.

Да би се њој могao приближити и стећи симпатија, било му је потребно нешто нарочито што није могла остала публика која је облетаја око глумице. Али сиромах Корнеј није имао баш ништа: нити је био племић ни богат, а глумац није могao бити — и ако је и на то помишљао — јер је имао велику породицу, коју је требало издржавати, и која је живела у буржоаском духу, далеко од помисли да им син оде у глумце, који онда нису имали никаква права у друштву.

И Корнеј се реши најзад да пише. Док је трупа Мондоријева била у Руану, он напише своју прву трагедију „Мелита“ и преда је Мондорију баш на самом поласку трупе за Париз. Мондори је прочита и прима. Тако се Корнеј приближио оном коме је хтео, а и неслутећи започео сјајну епоху француске класичне трагедије.

И ако већ стар, славан и богат, Корнеј је још једном имао сличну аванттуру: зљубио се опет у једну младу глумицу. Том приликом, исмејан од ње, јер је она предпостављала више младе људе шесетогодишњем — и ако славном — Корнеју, он је написао оне своје познате стихове »станце«, у којима прориче на дирњив начин »да и она, и ако сада лепа и свежа, када буде имала његове године, неће ништа боље изгледати од њега.

Наше глумачке анегдоће

Жапчев наступ

Припреме за свечано отворење орфеума „Елдорадо“ (раније Позоришна Кафана) у Београду биле су довршене. На дан отварања одржала се у поменутом локалу проба уметника и уметница који су имали то веће започети рад.



Titto Strozzini kao dr. Karžencov u Andrejevićevu „Misli“
(u I. i u IV. slici).

— Atelier „Tonka“ Zagreb. —



Titto Strozzini kao dr. Karžencov u Andrejevićevu „Misli“
(u I. i u IV. slici).



Posljednja snimka glasovite bečke glumice Leopoldine Konstantin u ulozi Marije Stuart.

Последний снимок знаменитой венской актрисы Леопольдине Константин в роли Марии Стюарт.

Нас неколицина чланова Београд. Народ. Позоришта, уз особиту протекцију, смели смо присуствовати овој проби. Након пробе, уметници и уметнице седоше за један сто са директором и неким „обожаваоцима“, док су чланови оркестра спаковали своје инструменте и отишли. Само је у једном углу остао контрабас.

Пошто је за ово време наше друштво прешло на пиво, то је требало појачати касу. Наш друг (сада покојни), звани „Опскуриус“ устаде и оде до позоришног благајника.. — Након мало времена ето га са задовољним и наслејаним лицем. „Аконт“ до до душе није било... Али... донео нам је нешто друго што је у цепу сакривао особитом пажњом. Он нам намигну и неопажено се одшуња до „контрабаса“, код кога је дуже времена нешто тајанствено радио. Наслућивали смо, да ће ту бити по среди неки виц.

Од првих гостију у вече, било је наше друштво и то за истим столом, крај позорнице. У одређени час даје се знак. Пажња публике, која је до последњег места напунила дворану, свраћа се на позорницу. Завеса се диже. Прво се појављује нека орфеумска певачица, да пева неки бечки валцер. Музика почиње врло темпераментно.

Али услед силног вибраирања у контра-басу, већ у трећем такту предигре разлеже се дзораном звојан: У-вр, ке, ке, ке, кел У-вр ке, ке, ке... Био је то огроман жабац, којег је „Опскуриус“ угурao кроз отвор у контрабас, који је крекетао тако очајно јако да је надјачао оркестар. Певачица пренеражено почела у публику, и без обзира побеже са позорнице, а контрабасиста зграби свој инструменат за врат, па осетив да у њему нешто живо скаче, тресну њиме о земљу, и стругну кроз врата на улицу.

У локалу наста граја и гужва, из које се ми полако извучко бришући сузе — од смеха.

Д. М. III.

Intimne teaterske zgodice

Dragi gosp. uredniče! Но, како сте прошли с мојом првом одвећ intimnom zgodicom? Ние ли моžda bilo vidivih posljedica? Ajde, da to danas malko popravim! Приčat ћу Вам о једном моменту, који је naveo mladog Zajca, да се intenzivnije bavi komponiranjem na hrvatske tekstove.

Под крај 60-tih godina pr. vijeka ушао је Zajc medju бечке Hrvate, који су се mnogo ponosili svoјим zemljakom, најpopularnijim бечким opernim komponistom. Članovi hrv. akadem. pjev. kluba „Velebit“ spremali су се за „Slavensku besedu“ и „Wiener Gartenbaugesellschaft“, а konzervatoristica Matilda Mallingerova, која се помоћu izdašnih hrv. stipendija pripravljala за sjajnu svoju svjetsku opernu karijeru, trebala је да пјева једну pjesu po izboru i uz pratnju maestra Zajca. On joj je donio veliku ariju iz opere „Marino Fal-

lieri“. Mallingerova je тада још vrelim srcem ljubila svoj rod i dom. Kad је u pokusnu dvoranu ušao млади pjesnik Šenoa, она је pohrlila k njemu, па га заклинјала: „Gospodine, ja ne ћu da na slavenskom koncertu pjevam talijanski! Molim Vas ko Boga, prevedite mi tu ariju na hrvatski, neka se zna, da se u našem jeziku dade lijepo pjevati!“ Šenoa је bio u neprilici, kako ћe to izvesti. No Mallingerova, ne pitajući за njegovu neodlučnost, siela је do glasovira, smjestila djakapjesnika kraj себе, kazivala mu polako tekst, а он slagao stihove: „Preko groba plaha moja noga bludi...“ što mu je potpuno uspjelo. Zajc је od Šenovih zvonkih stihova sa širokom zvučnom vokalizacijom bio sav ushićen, па је kod kasnijeg pokusa umolio prisutne hrvatske djake, neka ga potpomažu svoјim pjesničkim darom, па ћe za „Velebit“ komponirati hrvatske zborove i napjeve. U tom krugu су тада bili djaci: Dane Stanković, Janko Jurković, Cernadak, Makanec, Kontak, Zahar, Fran Marković, а сvi su u Zajca budili smisao za hrv. pjesmu. Tad је он за „Velebit“ skladao „U Boj“ (riječi Markovića), „Večer na Savi“ i „Istočna zora“ (riječi Zahara), „Kad“ (riječi Preradovića), а напосла за „Slavensku besedu“ stvorio „Slavensku četvorku“ i „Hrvatsku mazurku“. Čudno! Dok је u ranoj mladosti komponirao само talijanski, zatim isključivo njemački, тога је jedna malena prkosna Hryatica, која се kasnije под utjecajem svog Junkerskog supruga baruna Schimmelpfenniga premetnula u hrv. određnicu, naučila ljubiti i cijeniti slatke hrvatske stihove, који су за пјев jednakо podesni i melodijozni као talijanski.

Antonija K. Cvijić.

Škola za „Cocote“

Jedna dobra predstava francuske komedije u kazalištu u Tuškancu.

Da kazalište u Tuškancu već dobiva svoj izradjeni umjetnički tip, dokazuје posljednja premijera Armond-Gerbiđonove vanredne komedije „Škola za cocotte“. O uspjehu same predstave говори и kritika.

Tako g. Jurkas u „Hrvatu“:

Gosp. Badalić као režiser је имао sretno veče. Umio је сваком činu dati njegove oznake, које су се mijenjale с miljeom. Glavno mu је bilo, да му glumci dadu ono, што dati mogu, а не да ih sili да se uživljavaju u nešto, што им је tudje. I tako smo dobili ugodno veče i dva skladna iznenadjenja: cocotu gdje Hržić i grofa Stanislasa g. Raića, dvije odlične figure. Gdje Hržić je zapravo igrala tri razne uloge: prvi čin — Ginnete Masson, prva stepenica u uspijanju cocote: čarna, priprosta, ali neobuzdana i zato nesposobna da traži privuče ljubavnika. Drugi čin: Genevra već u vještim rukama grofa Stanislasa sa politurom druge stepenice, dok је u trećem činu vidimo blaziranu umornu i potpuno spremnu da preuzme tešku ulogu ministrove ljubovce. Za tu ulogu traže se uz prirodnu draž i srdač-



Prvo snimanje filma u nas: 1912 godine snimljen je u Beogradu i njegovoj okolini prvi srpski film. Motiv je iz povijesti i zove se „Karadjordje“. Snimala je poznata pariška tvrtka „Pathé“.

Прво снимање филма у нас: 1912. године снимљен је у Београду и његовој околини први српски филм. Мотив је из историје и зове се „Карађорђе“. Снимала је позната париска фабрика „Пате“.



Film „Karadjordje“ izveli su članovi beogradskog Narodnog Pozorišta i vojska. Učestvovalo je oko tisuću lica. Karadjordja je igrao Milorad Petrović (na prvoj i poslednjoj slici), a turskog pašu Ilija Stanojević (na drugoj i trećoj slici). Na prvoj se još jasno vide: Ginić, R. Pavlović i pok. A. Milojević i Risantićević. Na poslednjoj je pored Petrovića i gca Vukosava Jurkovićeva.

Фilm „Карађорђе“ извели су чланови београдског Народног Позоришта и војска. Учествовало је око хиљаду лица. Карађорђа је играо Милорад Петровић (на првој и посљедњој слици), а турског пашу Илија Станојевић (на другој и трећој слици). На првој се још јасно виде: Гинић, Р. Павловић и пок А. Милојевић и Рисантићевић. На посљедњој је, поред Петровића, и гца Вукосава Јурковићева.

nost, još mnoge tehničke spreme, da se mogu izražajno i uvjerljivo iznijeti sve te promjene, prelazi i naučenosti. Gdje Hržić je svakom činu dala njegov ton i bit markantno i snažno. U ta tri čina je obilno opet pokazala najrazličnija svojstva svog talenta, pače neka nova svojstva, koja do sada nismo imali prilike vidjeti, očito jer ni ona nije imala prilike da ih pokaže. Gosp. Raića pak vidjeli nismo prvi put kao starijeg gospodina; gospodina, koji više ne osvaja žene, već uči druge, kako će osvajati i zadržati osvojene. Već njegova pojava i maska impresionirala je gledaoce. Raić se preobrazio. Šarmantan, uglađjen gospodin sa profinjenim manirama, kakove se ne daju naučiti, već naslijediti, to je njegov Stanislas. I tu smo imali na jednoj strani naučene manire Ginevre u vanrednoj interpretaciji gdje Hržić, a na drugoj strani njenog učitelja manira grofa Stanislasa g. Raića. Na našoj pozornici ne možemo doživjeti glumački izražajničke glavne crte lika Ginevre i grofa Stanislasa od onoga kako su nam ih podali gdje Hržić i g. Raić. To su dvije krasne pojave, s kojima se naša glumačka umjetnost može u svakom društvu afirmirati kao zrela i svoja umjetnost. G. Raić požali naprijed: njemu njegova otmjenost i uglađjenost, koja se ne da podražavati, nije više cilj i svrha, on ih svi jesno upotrebljava samo kao značajke likova, koje donosi na scenu. Izato možemo očekivati bogati niz zanimljivih karaktera, koje će nam g. Raić još oživljavati. Možemo biti ponosni, da naša pozornica imade takvu rijetku silu, jer samo zaista kulturni ambijenat može iznijeti tako istančanu umjetničku pojavu. Grof Stanislas g. Raić može živjeti na svakoj i najvećoj sceni. I unatoč konstatacijama ove godine nismo još ni jedamput vidjeli ni gdje Hržić, ni g. Raića na pozornici na Wilsonovom trgu. Zašto? Zar njima više nema mjesta na tim daskama? Ili ste im možda našli jednakovri edne nasljednike? Smiješno! U kazalištu na Wilson-trgu kao da vlada osobiti duh. Kad im se netko ne svidja, bilo s kojeg razloga (umjetnički razlozi, dašto, ne odličuju!) odbacuju ga jednostavno. Kao da je ta kuća sagradjena, da se može udovoljavati vanumjetničkim ambicijama pojedine gospode. Gdje Luma Badalić je gostovala u ulozi Amelie, kraj izvesne pozorničke spretnosti, ne može se ipak ništa pozitivno reći o njezinim glumačkim sposobnostima. Valja pričekati na još koji nastup.

Obilna publika je primila sa živim odobravanjem i taktiku i lije po nastojanje glumaca.

Iznoseći objektivno ovu kritiku možemo objektivno konstatovati i to, da, na sreću, ne stoje neki navodi g. Jurkasa, koji bi mogli da se čine, kao da uistinu postoje. Radi se naime o zaposlivanju g. direktora Raića u kazalištu na Wilsonovom trgu. G. Raiću bilo je, na primjer, već u početku sezone namjenjeno, da u kazalištu na Wilsonovom trgu igra „Erika XIV (Strindbergovog), i da vodi, u prvom redu, režiju Calderonove komedije „Gospodja Djavolica“, u kojoj bi naslovnu ulogu glumila gdje Hržić. Jasno je, da je i g. Raiću, kao direktoru kazališta u Tuškancu, ponajprije na srcu „njegov“ teater, u kome je on, od početka sezone, bio stalno zaposlen i kao redatelj

i kao prvi glumac, pa u stalnom životu imao mnogo razloga da uvijek uposlji i gdje Veru Hržić, najbolju našu interpretkinju mladih ženskih uloga u mnogim stvarima koje odgovaraju umjetničkom stilu i karakteru kazališta u Tuškancu, karakteru, kome je g. direktor Raić dao izrazite crte.. Drago nam je, što to možemo objektivno konstatovati.

Što sprema zagrebačka Drama

Kao prva naredna dramska premijera davat će se tragedija Gjure Dimovića Bašćelik sa g. Maričićem u naslovnoj ulozi. Ostale uloge daju se u sljedećoj podjeli: Žena — gdje Hafner Gjermanović, Stara — gdje Mihičić, Car — g. Papić, Carević — g. Pavić, Mlatišuma — g. Sotošek. Ostale uloge kreiraju gg. Nučić, Marković, Petrović, Dujšin, Grünhut, Šulentić, Leljak, Matošević, Milanov, Karasek, A. M. Begović. Režiju djela vodi direktor drame g. dr. Branko Gavella.

Iza toga davat će se aktovke Miroslava Krleže „Adam i Eva“ i „Michelangelo Buonarotti“. U „Adamu i Evi“ igraju glavne uloge gdje Vavra te gg. Raić i Dujšin. U naslovnoj ulozi „Michelangela“ proslavit će 25. godišnjicu svog umjetničkog rada g. Franjo Sotošek. Ostale uloge igraju gdje Kernic, Jovanović, Vilhar, Mikulić, i gg. Papić, Maričić, Gerašić, Šulentić, A. M. Begović i Alliger. Inscenacija će biti izradjena po nacrtima g. Ljube Babića, a režiju vodi g. Dr. Branko Gavella.

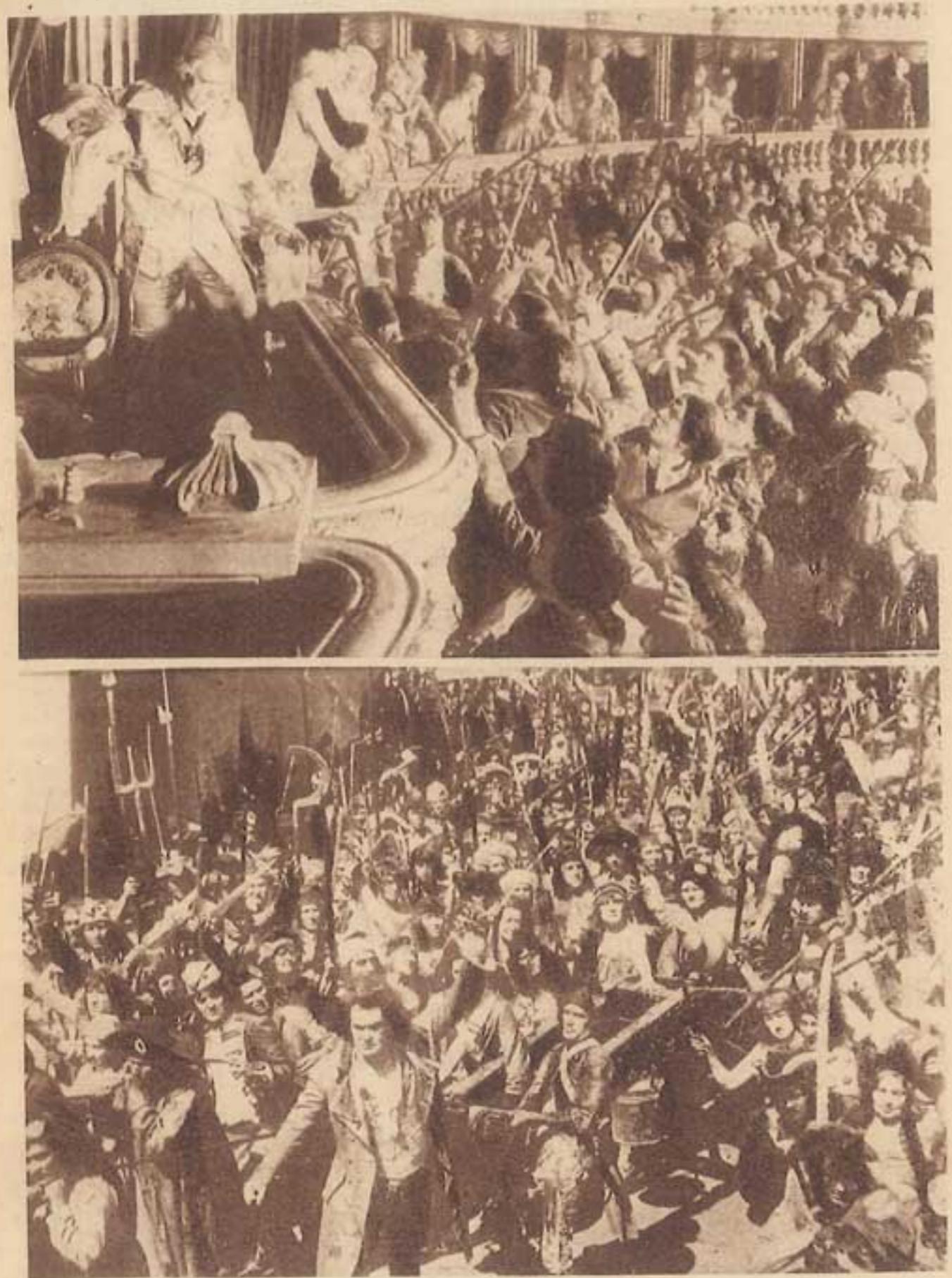
U režiji g. Ive Raića spremaju se premijera klasične Calderonove komedije „Gospodja Davolica“ (La dama duende prevod g. I. Velikanovića) sa gdjom Verom Hržić u naslovnoj ulozi.

Od repriza spremaju se Hauptmannov „Dabrov kožuh“ s gdjom Mihičić u naslovnoj ulozi.

Kazalište u Tuškancu iznijet će kao prvu narednu premijeru Nicode mijevu komediju „Scampolo“ s gdjicom Nadom Babić u naslovnoj ulozi, a u režiji g. Ace Biničkoga.

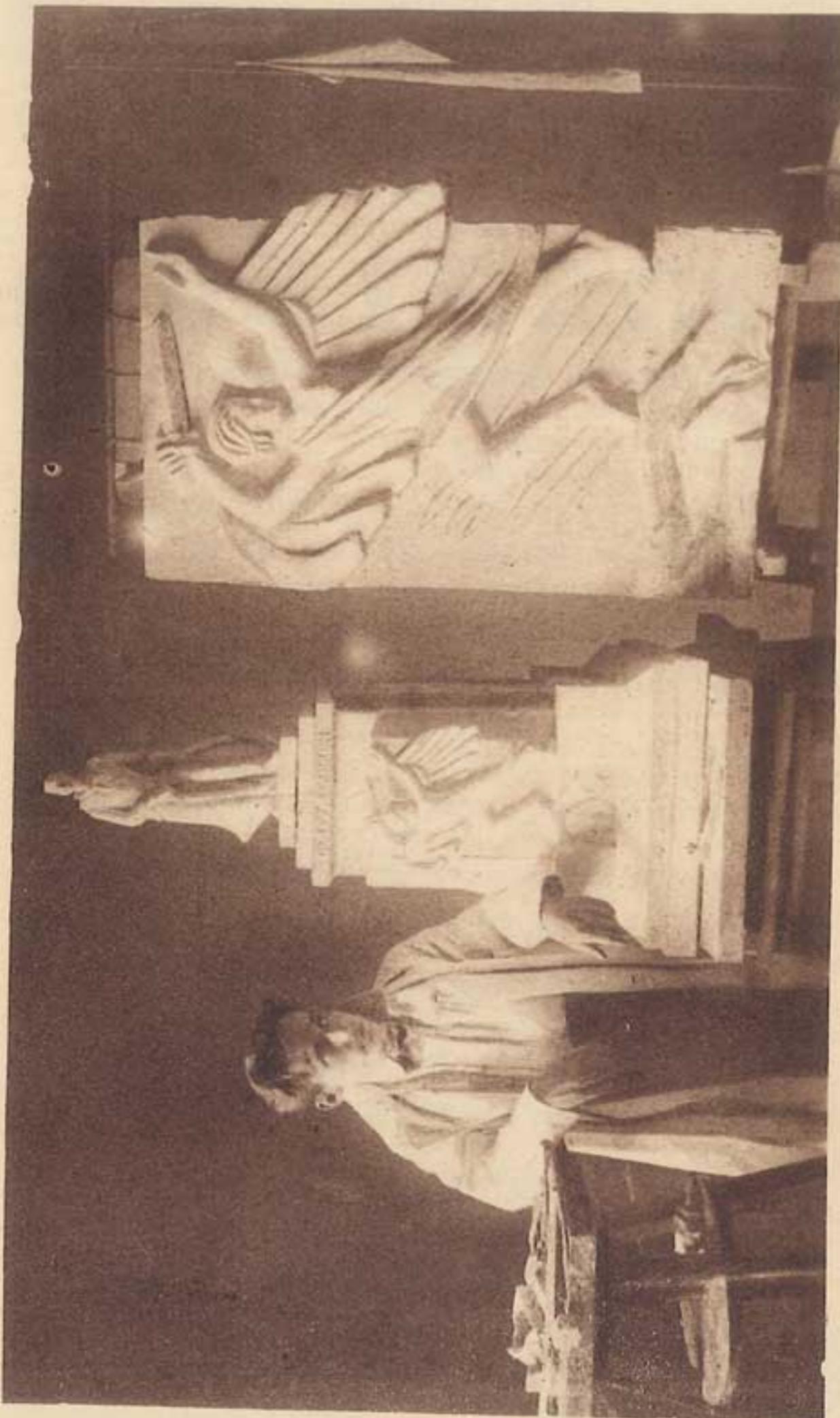
Amerikanski film

Uspjeh amerikanskog filma je uspjeh kod mase. Uglavnom nekomorni filmovi snimani su u samoj prirodi i pored dočaravanje neke akcijske ienzijske one donose egzotiku krajeva, koji zadovoljavaju ono vječno romantično, što živi u čovjeku svih vremena i svih klasa. Čovjek, koji se kreće u slobodnoj prirodi, izložen najkonkretnijoj borbi, sudaren o život snažno i istinski, taj je čovjek heroj, ako u toj borbi pobjedjuje noseći jednu pozitivnu devizu u svoim čvrstim šakama; amerikanski filmski glumac može u takovoj borbi da bude toliko heroj, da zadovolji drugoj općoj sklonosti mase: kultu ličnosti, sva „opasnost“, u kojoj vječno vješto balansira filmski junak, ne znači ništa drugo nego nagomilavanje atributa, koje masa veže uz



Izvedba novog velikog francuskog filma iz vremena revolucije „Scaramouche“. Navala puka na pariški dvorski teater. Danton na čelu puka u pariškim ulicama.

Извођење новог великог француског филма из времена револуције „Скарамуш“. Навала светине на париско дворско позориште. Дантон на челу гомиле у париским улицама.



Radovi mladoga kipara M. Nedeljkovića, čiji je споменик Краљу Петру отворен пре неколико дана у Старом Бечеју: млади кипар у својој радионици.

„jaku ličnost“, koja se može „obožavati“; svi trikovi doprinose samo udovoljenju te općečovječanske sklonosti osrednjih ljudi, u koje se, pred neustrašivim dokazima pozitivnih ljudskih odlika, svi ubrajam. Amerikanski filmski glumci izjednačuju sve gledaoce u: masu! Mi se osjećamo jedno pred tim (više ili manje lažnim) herojstvom. A stara strast za gledanjem „akcije u igri sa životima“ — ta se strast zadovoljava u američkim filmovima savršeno! Amerikanski je film čista akcija, koliko ova može samo da živi u takovo vizuelnoj umjetnosti, kao što je film. Intenzivnost je te akcije u tome, što je ona mozaik peripetija. Filmska drama, u američkom izdanju, počinje tamo, gdje drama, u našem smislu, kreće rešenju. Pred samim rešenjem, dakako, konstantno se nalazi nova zapreka i drama polazi dalje putem nove peripetije do nove zapreke i tako kroz cijelu radnju. Ekspozicija umara i za to drame, koje trebaju dugačke ekspozicije nisu za američki film. Fabula je kratka, jasna i obična. Ona se akcijski komplikira novim mogućnostima, ali samo u peripetijama... Da se u tom ambijentu izgradio Charlie Chaplin, umjetnik — to nije čudo: on je rešio problem smešnoga, stilski i umjetnički, ali za masu, za čovjeka uopće; dakako sa cijelim sistemom i shvaćanjem, koji vlada u američkim filmovima uopće.

Fe.

Bilješke

GOSTOVANJE EME DESTINOVE U ZAGREBAČKOM KAZALIŠTU.

Već najavljenog gostovanje slavne češke pjevačice Eme Destinove, koje je u decembru bilo odgodjeno, fiksirano je za sredinu januara 1925. i to ovim redom: u petak 16. Madame Butterfly, u ponедjeljak 19. Tosca, u srijedu 21. Prodana nevjesta. Osim toga pjevat će umjetnica jedno veče arija i pjesama u hrv. konzervatoriju. — Comoedija će uoči ovoga za nas senzacionalnoga gostovanja donijeti nekoliko članaka i fotografija ove pjevačice, koja spada u prvi red slavenskih umjetnica uopće.

NOVA DRAMA JOSIPA KULUNDŽIĆA

Uprava Narodnog Kazališta u Zagrebu primila je na prikazivanje novu dramu Josipa Kulundžića koja nosi naslov „Škorpion usred Žeravice ili Ljudi od Gume“, „igra lica, tipova i motiva; četiri slike“ Glavnu ulogu ove igre imala bi, kako saznajemo, kreirati gdje Nina Vavra.

GOSTOVANJE GLUMAČKE ŠKOLE

Zagrebačka Glumačka Škola, koja je uspešno izvela Galovićevu „Mater“ u režiji profesora Jose Ivakića, polazi pod njegovim vodstvom s tom predstavom na gostovanja u Varaždin i Karlovac. Uprava Gradskog Kazališta u Varaždinu već je utvrdila 27. decembar kao dan tog gostovanja, a književnik g. Hugo Sedlaček organizirao je karlovačko gostovanje za 18. januara 1925. Kako saznajemo, gostovat će škola s tom predstavom u januaru i na Sušaku, a možda i još u kojem gradu oko Zagreba.



Od nedelje 3. januara 1925. god. počet će u Zagrebu izlaziti veliki novi ilustrovani tjednik

ILUSTRACIJA

uz saradnju naših najistaknutijih umjetnika i književnika, a pod uredništvom g. Ka Mesarića, književnika iz Zagreba.

Zagrebačka „Ilustracija“ izlazit će redovno svake nedelje na 12 strana velikog formata, na vrlo finom papiru, izradjena u najsavršenijoj grafičkoj tehnici u bakrotisku i offsetu. Uz svaki broj dobivat će čitaoci jednu sliku na polukartonu.

Zagrebačka „Ilustracija“ stupila je u vezu sa svim agencijama u inozemstvu, angažirala je fotografске saradnike u svim našim krajevima, a stajat će u kontaktu s beogradskim „Ilustrovanim Listom“ i bit će u mogućnosti, uz obilno zanimljivo štivo, uvijek da donosi i najaktuelnije slike iz hrvatskih krajeva i cijele naše države.

Pojedini broj „Ilustracije“ prodavat će se po 5 (pet) dinara i moći će se dobiti u svim knjižarama, trafikama i kod svih prodavaoca novina.

Tromjesečna pretplata (za 13 brojeva) 60— dinara, polugodišnja pretplata (za 26 brojeva) 120— dinara.

Preplata, rukopisi i slike šalju se Upravi

„ILUSTRACIJE“

Zagreb, Starčevićev trg 16, I. kat.





Božena Kraljeva u Begovićevoj drami
„Božji Čovjek“.

Божена Краљева у Беговићевој драми
„Божји Човјек“.

Atelier „Tonka“, Zagreb.

Одговорни уредник Никола Трајковић. Власник „Илустрација“ Београд-Загреб. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Космајска улица 22. „Макарије“ А. Д. Земун. — Odgovorni urednik Nikola Trajković. Vlasnik „Ilustracija“ Beograd-Zagreb. Godišnja pretplata 180 dinara; polugodišnja 90 dinara; trimesečna 45 dinara. Pretplata se šalje u Beograd, Kosmajska ulica 22. „Makarije“ A. D. Zemun.